

Ikke som forventet

Anne Poulsson

Boken virker lite gjennomarbeidet, og innfrir ikke forventningene til en innføringsbok i sakkyndighet.

En innføringsbok i sakkyndighetsarbeid imøteses med positiv forventning om en nyttig bok med oversikt over rammeforhold, sentrale faglige problemstillinger og vanlige dilemmaer. Bruken av sakkyndige utredninger for retten har utviklet seg mye gjennom de siste 25 år, noe som gir behov for oppdaterte oversikter.

Boken handler innledningsvis om psykologi i lovens tjeneste og oppdrag for rettsvesenet. Praktisk sakkyndighet omtales i fire deler: barnevern, barnefordeling, judisiell observasjon og erstatningssaker. Siste del handler om deloppdrag, barn som vitner, samtaler med barn og om skråsikkerhet som et problem i dette feltet. Det sentrale her er hentet fra vitnepsykologi, hvilket er Melinders spesialområde. Hovedoverskriften er kvalitetssikring.

Uferdig preg

Boken er skjemmet av en rekke svakheter. Det gjelder språk, logikk, form, innhold og konsistens. Det er mange uklarheter og misforståelser. Boka fremstår som et utkast som ville tjent på flere runder redigering, språkvask og korrektur.

Melinder har lagt inn vitnepsykologiske momenter av ulik karakter i de fleste kapitlene. Det gjelder brokker om hukommelse, psykologers svake evne til vurdering, og samtaler med barn. Dette kommer hulter til bulter inn i avsnitt der det forventes mer grunnleggende informasjon om arbeidet. Argumentasjonen har delvis en polemisk form. Disse forholdene gjør at boken virker rotete.

Språkføringen vanskeliggjør tilegnelse av innholdet. Den har ofte et muntlig preg. Enkelte setninger gir ikke mening, som f.eks. følgende: «I 2012 ble NOU 2012:5, det såkalte Raundalen-utvalget, lansert som et alternativ til det biologiske (overstyrende) prinsippet.» Språket er bedre når hun skriver om vitnepsykologi og judisiell observasjon.

Uklarheter og feil

Det er mange uklarheter. I sammenheng med barnefordelingssakene som behandles i retten, skriver hun at psykologer blir oppnevnt i de ca. 20 prosent av sakene som kommer opp til doms. Hun fremstiller så de sakkyndige psykologene som meklere og konfliktløsere. Det er ikke mulig å forstå hvordan hun tenker her.

Om barnevernssakene skriver hun at 30–40 tusen barn får ulike former for tiltak fra barnevernet, og videre at en stor gruppe barn likevel blir tatt under offentlig omsorg. Dette er svært upresist og ikke korrekt. Nøyaktige tall er lett tilgjengelige. I barnevernssakene bruker hun også annen terminologi enn gjengs, og bruker f.eks. avviksbegrepet i omsorgsrelasjoner. Dermed blir det hun skriver, vanskeligere å overføre til de begrepene som vanligvis brukes. Under barnefordelingssakene skriver hun om at barn skal høres, og om hvordan samtaler kan gjennomføres. Det er pussig at hun ikke nevner at barn også skal høres i barnevernssakene.

Vitnepsykologisk perspektiv

Fra siste halvdel av boken skriver forfatteren om avhør av barn ut fra et vitnepsykologisk perspektiv, og dette gjør hun bra, det er jo hennes spesialitet. Men sakkyndige psykologer blir nesten aldri oppnevnt for gjennomføring av avhør av barn. Det er politiet som gjør dette.

Hun skriver at sakkyndige psykologer i andre sakstyper ikke skal snakke med barn hvis temaet er vold og overgrep, men overlate dette til politi/domstol. Dette er unyansert. Betydningen av at psykologer, barnevern og dommere lytter til barn og gir dem mulighet til å fortelle om sine erfaringer, gis økende anerkjennelse, uavhengig av kontekst. Hvordan man skal unngå å påvirke barn, er imidlertid viktig.

I bokens siste del argumenterer Melinder for at sakkyndige med vitnepsykologisk kompetanse representerer kvalitetssikring av psykologers sakkyndighetsarbeid. Hun mener at vitnepsykologer i økende grad bør engasjeres av privat part i alle sakstyper, og håper at dette kan føre til at vitnepsykologer også blir oppnevnt på rettens initiativ.

Melinder argumenterer for at «troverdighetsvurderinger» er det mest sentrale kunnskapsfeltet for psykologer også innenfor barnefeltet. Hun spør seg om eksempelvis foreldres utsagn om at de er gode foreldre, kan gjøres til gjenstand for «troverdighetsvurdering». Jeg forstår det slik at hun anser «troverdighetsvurderinger» som mer anvendelige eller bedre enn en analyse og drøfting av omsorgspraksis, der opplysninger fra flere kilder både i nåtid og fortid utgjør grunnlaget. Det er alltid rom for kvalitetsutvikling av det sakkyndige arbeidet, men Melinder reduserer bred kunnskap i barnevern og barnefordelingsområdet til «troverdighetsvurderinger». Det er for det første ganske originalt, og for det andre underkjenner hun både brukbarheten av kunnskap som faktisk foreligger, og sine kollegers evne til å anvende slik kunnskap.

Skaper undring

Alt i alt er boken ikke slik man forventer en fagbok fra en professor, rett og slett fordi den virker lite gjennomarbeidet. Det mest alvorlige er likevel at den skaper undring over hvorvidt Melinder i tilstrekkelig grad er kjent med de mange sakkyndighetsområdene som hun prøver å gi en innføring i. Bokas referanseliste viser ikke til sentral kunnskap på områdene, med unntak av det vitnepsykologiske, som dominerer listen nesten fullstendig.

Hvis bokens tittel hadde vært vitnepsykologiens plass i sakkyndighetsfeltet og den hadde vært redigert deretter, kunne den blitt et bidrag i fagdebatten. Den er imidlertid ikke en innføringsbok i sakkyndighet.x